

De Gemeenschappelijke
Gemeenschapscommissie,
de Vlaamse
Gemeenschapscommissie en de
Franse Gemeenschapscommissie
zijn samen verantwoordelijk voor
het welzijn en de gezondheid van
de inwoners van onze hoofdstad.
Samen werkten ze aan de atlas
Thuiswonen in Brussel na je 65ste.
Het doel van de atlas is na te gaan
in welke mate het aanbod en het
gebruik ervan afgestemd zijn op
de behoeften en de vraag van de
Brusselse thuiswonende ouderen.

Eerste hulp bij zelfstandig wonen

op basis van de scholingsgraad en het al dan niet eigenaar zijn van de woning. In het centrum van de stad is het aandeel ouderen relatief laag, met uitzondering van een paar wijken. Toch wonen er veel ouderen in de achtergestelde wijken van onder andere Molenbeek en Schaarbeek. In het zuidoosten van het gewest wonen eerder gegoede ouderen. In het westen ligt de financiële kwetsbaarheid boven het gemiddelde. Er is ook een groeiende diversiteit in de etnische samenstelling van de oudere bevolkingsgroep.

gezondheidszorg. Een derde categorie behelst de ondersteuning van activiteiten in het dagelijkse leven. Hieronder valt een breed scala aan diensten: informatie en hulp op administratief en sociaal vlak, hulp bij de dagelijkse taken, levering van boodschappen en maaltijden, vervoer, aanpassingen van de woning, toezicht, slachtofferhulp en het uitlenen van hulpmiddelen. Een grote groep actoren staat in voor die diensten, vooral voor informatie en hulp op administratief en sociaal vlak en voor de bedeling van maaltijden. Een vier-

Vanaf de leeftijd van 85 leven heel wat ouderen in een rustoord voor bejaarden (ROB) of een rust- en verzorgingstehuis (RVT). Tussen 75 en 79 jaar leeft 95% van de ouderen thuis. Tussen 85 en 89 jaar is dat 74%; tussen 90 en 94 jaar daalt het percentage tot 55% en na 95 jaar is slechts 19% nog thuis. De bevolkingsstructuur van het Brusselse gewest is jonger dan die van de andere gewesten. Desondanks telt het gewest het hoogste aantal hoogbejaarden (85 jaar of ouder).

Als je kijkt naar de sociale omstandigheden en de gezondheid van de leeftijdsgroep die binnen vijf jaar tot de vijftenzestigplussers behoren, dan is het duidelijk dat het Brusselse Gewest zijn bevoorrechte positie verliest. Toekomstige ouderen zullen zich vaak in een positie bevinden die minder goed is dan het gemiddelde. Volgens de socio-economische enquête van 2001 is 20% van de Brusselse bevolking van 60 jaar en ouder ernstig beperkt in zijn dagelijkse activiteiten door chronische aandoeningen of handicaps.

Het gemiddelde pensioen van de Brusselaar bedraagt 1.140 euro bruto per maand. Dit gemiddelde verbergt natuurlijk grote onderlinge verschillen. Alleenstaande ouderen die niet over een eigen woning beschikken zijn financieel het meest kwetsbaar. Er werd een indicator voor financiële kwetsbaarheid opgesteld

Brusselse bejaarden blijven thuis

Een uitgebreid aanbod

Het leeuwendeel van de atlas behelst een inventaris van het aanbod van gezondheids- en welzijnsdiensten die het mogelijk maken dat Brusselse ouderen zolang mogelijk thuis kunnen blijven wonen. Het aanbod werd beoordeeld op basis van vierentwintig mogelijke behoeften van ouderen, niet op basis van het dienstenaanbod van de verschillende overheden. De atlas verzamelt dus alle mogelijkheden, ongeacht de overheid of private instelling die de dienstverlening financiert.

De behoeften zijn ingedeeld in vijf categorieën. Een eerste categorie vormen de relationele en sociale behoeften. Het is de verzameling actoren die sociale en culturele activiteiten organiseert, vakanties aanbiedt, voor ontmoetingsruimtes of gezelschap in huis zorgt. De tweede categorie bevat de (para-)medische verzorging en omvat algemene geneeskunde, thuisverpleging, kinesitherapie, ergotherapie, hygiënische verzorging en geestelijke

de categorie bevat de opvang buitenshuis. Er wordt een onderscheid gemaakt tussen dagopvang, kortopvang en nachtopvang. Slechts elf diensten organiseren dagopvang. Eveneens elf organisaties zorgen voor kortopvang. Opvallend is dat niemand nachtopvang aanbiedt. De laatste categorie die in kaart wordt gebracht, is de ondersteuning van mantelzorgers. Het aanbod wordt georganiseerd door 404 heel verschillende actoren. Voor alle bestudeerde behoeften kan in elke Brusselse gemeenten op minstens één voorziening een beroep worden gedaan, uitgezonderd voor nachtopvang, die helemaal niet georganiseerd wordt.

Om te bepalen of het aanbod afgestemd is op de behoeften en de vraag, ontbreekt er cruciale informatie. De Gezondheidsenquête maakt het wel mogelijk bepaalde aspecten in beeld te brengen. Om het thuiswonen van ouderen te bevorderen, zijn er actoren nodig die inspelen op de leefomgeving. Het is belangrijk zo goed

mogelijk te anticiperen op de beperkingen die tijdens het verouderingsproces optreden.

De ontevredenheid over sociale contacten neemt toe met de leeftijd. Er bestaat een uitgebreid aanbod aan vrijetijdsactiviteiten in Brussel. In 2001 was 80% van Brusselse zestigplussers tevreden over het aanbod. Toch zegt 58% van de vijfenzestigplussers dat ze het voorbije jaar aan geen enkele activiteit van een vereniging hebben deelgenomen. Het werkveld signaleert veel niet ingevulde behoeften. Er zijn meerdere hinderpalen: gebrekkige informatie, problemen inzake mobiliteit, finan-

beroop op thuishulpdiensten. Ook voor ouderen die geen informele hulp hebben, chronisch ziek zijn of een ziekenhuisopname achter de rug hebben, ligt thuishulp meer voor de hand. Thuishulp kan uitkomst bieden, maar de vraag is groter dan het aanbod. 16% van de vijfenzestigplussers in Brussel nam in 2003 contact op met een thuisverpleegkundige. Dat is minder dan in Vlaanderen en Wallonië. Ook hier is het aanbod onvoldoende om de vraag op te vangen. Mantelzorg vult de formele zorg aan. In 2001 verklaarde 9% van de Brusselaars mantelzorg te verstrekken. Ondanks het stedelijke karakter, heeft het

eren. Momenteel zijn de scholingsgraad, de socio-economische kenmerken en gezondheidskenmerken van de Brusselse ouderen beter dan het landelijke gemiddelde. De groep die echter binnen vijf à tien jaar bij de vijfenzestigplussers zal behoren, scoort op vlak van gezondheid minder goed dan gemiddeld. Het is dus niet onwaarschijnlijk dat de vraag naar zorgdiensten in de komende jaren zal toenemen.

Ondanks het huidige uitgebreide, gevarieerde en goed gespreide aanbod worden verschillende behoeften nog onvoldoende beantwoord. Voor sommige behoeften moet de toegankelijkheid van de dienstverlening worden verbeterd. Over het algemeen kan de coördinatie tussen de diensten nog verbeterd worden. Wanneer verschillende zorgverstrekkers een bejaarde verzorgen, is er nood aan één iemand die de zorg coördineert. Dat kan een huisarts zijn, een maatschappelijk werker of een mantelzorger. Ook moet er voldoende respect zijn voor de autonomie van de oudere zodra de zorgbehoefte toeneemt. Verlies van onafhankelijkheid hoeft niet gepaard te gaan met verlies van autonomie. De keuzevrijheid is hierbij een belangrijk aspect, maar lijkt vooral voor mensen met geringe financiële mogelijkheden beperkt.

De vraag naar zorgdiensten in Brussel zal de komende jaren toenemen.

ciële beperkingen. Het gebrek aan afstemming kan ook verklaard worden door de heel diverse noden en verwachtingen. Die zijn dan weer te wijten aan de grote sociale en culturele heterogeniteit en aan de leeftijdsverschillen.

Ook de fysieke leefomgeving is belangrijk. Een aangepaste inrichting van de woning kan het thuiswonen bevorderen. De woon-situatie van Brusselse ouderen varieert van ruime villa's tot kleine kamers zonder comfort of lift. Naast de woning maken het openbaar vervoer, buurtwinkels en ook voetpaden deel uit van de leefomgeving. Ook hier varieert de appreciatie sterk van buurt tot buurt. Er zijn diensten die boodschappen aan huis leveren. Mobiliteit blijft een belangrijk probleem: het transportaanbod is beperkt. Meer dan negen op tien ouderen hebben een vaste huisarts. Maar er moeten nog meer inspanningen geleverd worden zodat ook Brusselaars jonger dan zeventig een vaste huisarts hebben. Bij deze groep ligt het percentage aanzienlijk lager.

Als het niet meer alleen lukt...

Als de aanpassing van de woning en leefomgeving niet meer volstaat, is hulp van derden nodig. Verschillende factoren bepalen of mensen gebruik maken van diensten voor thuishulp. Vrouwen, oudere en armerre bejaarden maken vaker gebruik van deze diensten. Ook geïsoleerde ouderen of mensen die vooral contact hebben met burens en vrienden doen makkelijker een

Brussels Gewest evenveel mantelzorgers als de rest van het land. Het profiel van de mantelzorg verschilt wel. Er wordt in Brussel minder hulp geboden aan het eigen gezin en de eigen familie, maar meer aan vrienden, burens en kennissen. Er zijn diensten die mantelzorgers ondersteunen. Die worden erg geapprecieerd, maar kunnen de behoefte aan ondersteuning niet dekken.

Meer dan één op vier Brusselse vijfenzestigplussers geeft aan psychologische moeilijkheden te hebben. Dat is meer dan in de rest van het land. In 2004 had minder dan 1% van de Brusselse ouderen contact met een Centrum voor Geestelijke Gezondheidszorg. Niet alle voorzieningen zijn voor elke oudere toegankelijk. Het aanbod is soms beperkt tot mensen van een bepaalde gemeente of tot ouderen met een laag inkomen. Thuiszorg kan een grote hap uit het budget nemen. Ook voor mensen uit de middenklasse, die vaak niet kunnen genieten van verminderde tarieven, kan huishoudelijke of verpleegkundige hulp onbetaalbaar worden.

De komende vijftien jaar zal het aantal Brusselse ouderen niet of nauwelijks toenemen. Het lijkt aangewezen om in die periode de nodige maatregelen te treffen om de daaropvolgende vergrijzing op te vangen. De samenstelling van de groep Brusselse ouderen zal echter veranderen. Rekening houdend met de huidige Brusselse bevolking is het waarschijnlijk dat de gezondheid niet positief zal evolu-

Atlas: Thuiswonen in Brussel na je 65ste | Meer info en bestellen:
Nahima Aouassar: tel. 02-552 01 89
| naouassar@ggc.irisnet.be
Je kan de atlas downloaden op de website van het Observatorium voor Gezondheid en Welzijn:
www.observatbru.be